

VANHAINKOTI VAI HOITOPAIKKA?

Riihimäki-Hyvinkää-seudun ilmaisjakelulehti julkaisi artikkelin toiminnastamme. Ainoa arvosteleva mielipiteenilmaisu toistaiseksi on tullut eräältä asiasta huolestuneelta henkilöltä, joka omalla tavallaan ajaa samaa asiaa. Hänen mukaansa ei tule lainkaan käyttää sanaa ”vanhainkoti”, vaan tulee puhua vanhusten hoitopaikoista, eli ryhmäkodeista ja dementiakodeista.

Koko kirjoittelumme on saanut alkunsa Heinolasta, missä eräiden asiaan perehtyneiden mukaan sosiaalitoimi on jo lähes kymmenen vuoden ajan vähätelty todellista tilannetta, niin että kaupungista on näin kauan puuttunut suuri määrä ”vanhainkotipaikkoja”. Vanhuksia on siis asiallisen hoitopaikan sijasta makuutettu sairaalassa, niin että tällä hetkellä hoitohenkilökunta puhuu koko ajan yli vuodenkin jonotusajasta. Kaupungin tunnetuimmassa vanhainkodissa on kuulemma aika huonokuntoisia vanhuksia, emmekä yhtään ihmettele sitä, jos kerran nämä ihmiset ovat ennen sinne pääsemistään oleskelleet sairaalassa kuukausia tai yli vuodenkin. He ovat laitostuneet jo ennen pääsemistään edes jossakin määrin asialliseen hoitopaikkaan!

Meitä oli kolmen henkilön valtuuskunta, joka tapasi kaupungin johtavat sosiaalipuolen ihmiset. Halusimme saada paikkansa pitävät tiedot niin olemassa olevista hoitopaikoista kuin jonojenkin pituudesta. Emme halua tarkemmin kommentoida tuota yli kahden tunnin keskustelua, mutta mieleen jäi voimallisimpana kaksi ajatusta, jotka rohkenemme lausua julkisuuteen ja joiden perusteella kirjoittamisemme ei ole enää kovin helläkätistä.

Kysymyksen koko kansan edessä, miten tulee suhtautua näiden viranomaisten lausuntoon, että he ovat tehneet kaikkensa asian korjaamiseksi? Asia on kuulemma hoidettu niin hyvin kuin voidaan, eikä kenelläkään ole oikeutta sanoa, etteivät viranomaiset ole tehneet parastansa. Tämän he sanovat siitä huolimatta, että jonkinlainen korjaus asiaan on tulossa vasta vuoden päästä, eikä tähänkään heillä ole esittää tarkkoja ja varmoja päivämääriä. Siihen asti on sairaalan pitkäaikaisosastoilla jonossa tämän hetken lukujen mukaan noin 35 vanhusta. Eli koko tämän ajan laitostuu suuri määrä vanhuksia, ennen kuin he saavat asiallisen hoitopaikan!

Painavin kommentti sosiaali-johtajien tapaamisessa koski kirjoitustani, jossa sanotaan, että Heinolan tilanne on hyvä esimerkki koko maata ajatellen. Useaan kertaan kummatkin virkailijat vakuuttivat, ettei väitteeni pidä paikkaansa, vaan Heinolassa kaikki on paljon paremmin kuin muualla maassa. Jos tämä todellakin pitää paikkansa, on kysymys todella vakavasta asiasta!

Sosiaalitoimi väittää olevansa hyvissä väleissä hoitohenkilökunnan kanssa, mutta todellisuus ei vastaa ollenkaan tätä väitettä. Kaiken maalaisjärjen mukaan voimme maallikoinakin sanoa, että jos vanhainkotiin kuuluvaa vanhusta pidetään sairaalan pitkäaikaisosastolla kuukausia tai vuosia, on syyllistytty vakavaan hoitovirheeseen. Vaikka virhe olisikin vain hoitotasovirhe, on se virhe joka tapauksessa! Voidaanko

siitä syyttää lääkäriä ja hoitohenkilökuntaa jossakin vaiheessa, on vakava kysymys. Olemme kuitenkin yksimielisiä siitä, että vallitsevissa olosuhteissa ei ole asiallista eikä mielekästä syyttää hoitohenkilökuntaa, koska esim. Heinolan sairaala on ylikuormitettu jatkuvasti siinä määrin, että huoneisiin on pakko sijoittaa ylimääräisiä vuoteita, jopa keskelle lattiaa. Ei ole kai kaukana tilanne, jossa ilman mitään konkreettista katastrofia tai epidemiaa kohta vuoteita on käytävilläkin! (Osastoilla on jatkuvasti noin 12 henkilöä ylipaikoilla!)

Vetoamme nyt voimallisesti Heinolan sosiaalitoimen väitteeseen, että muualla maassa on vielä huonommin. Se merkitsee aivan käytännön esimerkin mukaisesti seuraavaa: Niin potilaiden kuin hoitohenkilökunnankin kanssa käydyistä keskusteluista selviää, etteivät sairaalat ole kykeneviä hoitamaan kaikkia hoitoa tarvitsevia, koska ne ovat ylikuormitettuja väärän suunnittelun perusteella. On itsestään selvää aivan kohtuuttomalta tuntuva tosiasia, mikä ilmenee hiljattain Helsingin Sanomissa olleesta artikkelista, joka kertoi Helsingin tilanteesta. Siellä on tarkoitus vähentää vanhusten hoitopaikkoja aivan radikaalisti, suurista jonoista huolimatta (300?). Asian tunteva esitti väitteen, että osassa tapauksia syöllistytään suoranaiseen heitteillejättöön, kun liian huonokuntoinen vanhus laitetaan kotiin saattajien tuella, mutta potilas jää kuitenkin yksin asuntoonsa. Kaikki tämä tapahtuu sairaalapaikkojen puutteen johdosta! Jos puuttuu tällainen määrä vanhustenhoito- ja sairaalapaikkoja, osoittaa se vakavaa laiminlyöntiä viranomaisten puolelta!

Ja nyt esimerkkiimme, jonka muotoilemme koosteena useammasta tapauksesta, koska aikamme ja tilamme on rajoitettu. Hoitava omainen on toiminut omaishoitajana mahdollisesti vuosikausien ajan. Vanhusten kohdalla hän usein on itsekin vanhempi henkilö, jonka sekä henkiset että fyysiset voimavarat ovat rajatut. Hoidettavan tila on heikentynyt siinä määrin, että tämä tarvitsee koko ajan enemmän huomiota ja hoitotoimenpiteitä. Luonnollista ja väistämätöntä on, että jossakin vaiheessa tilanne muuttuu suorastaan kestävämmäksi, niin ettei ole väärin käyttää sanaa ”katastrofaaliseksi”. Hoitaja tilaa ambulanssin tai invataksin ja ajaa hoidettavansa kanssa sairaalaan. Lääkäri on ystävällinen ja näkee tilanteen toivottomuuden, mutta hänkin on toivoton. Jokainen huone sairaalassa on täysi, niin että sairaala on ylibuukattu siinä määrin, ettei enää ole järkevää puhua kiintiöistä. Yhdellä osastolla saattaa olla kuudesta kymmeneen ylimääräistä potilasta. Lääkäri joutuu sanomaan pahoitellen, ettei hän kerta kaikkiaan voi tilanteelle mitään. Potilas on vietävä tarkastuksen jälkeen takaisin kotiinsa, koska ei ole yhtään ainoaa vapaata paikkaa!

Omaishoitaja on kuitenkin siinä pisteessä, että heittäytyisi kai ensimmäiseen näkemäänsä vuoteeseen, jossa ei juuri sillä hetkellä makaa kukaan. Se ei kuitenkaan ole järkevän ihmisen teko, ja silloin omaishoitaja turvautuu kuulemaansa neuvoon. Hän yksinkertaisesti tarkistaa, ettei hoidettavallaan ole rahaa eikä avaimia käsilaukussaan tai taskuissaan, vetää takin päälleen ja astuu ulos sairaalan ovesta. Hän menee kotiin, lyö oven lukkoon eikä vastaa tuntemattomiin puheluihin. Lääkäri ei voi käskä viemään potilas sairaalan aulaan, koska se olisi heitteillejätto, vaan joutuu huokaisten kehottamaan sairaanhoitajia laittamaan potilas vuoteeseen, joka työnnetään jonkin ennestään täyden huoneen keskilattialle.

Jos tällaista tapahtuu kaupungissa, jossa kaikki on paremmin kuin muualla maassamme, niin mitä tapahtuukaan sitten suuremmissa asutuskeskuksissa?

Jos me nyt kuuluvasti vaadimme muutosta asiaan, emme rohkene äänekkäästi puhua ryhmäkodeista ja dementiakodeista, koska asiaan perehtymättömät saattavat luulla meidän olevan tyytymättömiä nykyiseen vanhainkotijärjestelmään. Olemme toki sitäkin, mutta nyt ei ole kysymys tyytymättömyydestä tietyntasoiseen hoitoon, vaan siihen, ettei sitä monilla paikkakunnilla ole ollenkaan – useille kymmenille vanhuksille. Jo pelkällä maallikon matematiikallakin ymmärrämme, että kun asiaa aletaan korjaamaan pakon edessä, on tietynlaisten ryhmäkotien tai niiden yhdistelmien rakentaminen ja järjestäminen parempi ratkaisu kuin entisen kaavan mukaisten vanhainkotien pystyttäminen. Tässä tilanteessa ei tarvita mitään luksusrakentamista, mitä tapahtuu yksityisellä puolella niin Heinolassa kuin muuallakin, vaan nyt tulee rakentaa tai ottaa käyttöön jo valmiina olevaa rakennuskantaa asiallisella ja vaatimattomalla tasolla.

Yksityisen puolen vanhusten hoitopaikat perustuvat useilla paikkakunnilla korkeaan tuottoon sidottuun toimintaan. Kunta tai kaupunki ostaa sitten näistä laitoksista hoitopaikkoja, jolloin jossakin vaiheessa täytyy kysyä onko tämä järkevää, koska todellinen säästö johtaa nykyiseen tilanteeseen, jossa asiallista hoitoa vaille eivät jää vain vanhukset, vaan myös muu väestö. Onko tämä mahdoton yhtälö viranomaisten ymmärrettäväksi? Joskus tuntuu että maallikko ilman liiallista järkeilyä ja koulutusta on kykenevämpi näkemään todellisuuden ja käytännön!

Olemme suuressa määrin siinä tilanteessa, missä Tuntemattoman sotilaan miehet olivat nälän kurniessa suolistossa. He söivät sellaista ruokaa mitä oli saatavissa, ja totesivat: ”On aivan turha valittaa herroille, ettei ruoka täytä vatsaa ja että on nälkä. Jos valitat, lyövät he eteesi sellaiset rätingit, mitkä osoittavat, ettei sinulla yksinkertaisesti voi olla nälkä!” Sama tapahtuu nyt sosiaalitoimen kanssa. Se lyö näistä asioista puhuessasi eteesi suunnitelman toisensa perään, jotka todistavat, että sinä olet väärässä ja rätingin laatija oikeassa! Jos puhut näille ihmisille sen hetkisestä jonosta ja ihmisten kärsimyksestä, vaihtuu puheenaihe niin nopeasti, ettet sitä ehdi edes havainnoimaan!

Näyttää siltä, että montaa virkaa hoitaa henkilö, jolla ei ole hitustakaan sääliä eikä myötätuntoa sairasta ja vanhaa ihmistä kohtaan. Perustuneeko tämä samaan kansan mieleen lujasti juurtuneeseen käsitykseen: jos toimeentulotukea maksettaisiin kaikille sitä tarvitseville, eivät rahat riittäisi. Siksi sen hakeminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi, niin että heikkohermoisempi ei jaksakaan hakea sitä. Jos sosiaalitoimen ihmisillä olisi todellinen empatia viranhoidon liittyviä ihmisiä kohtaan, loppuisivatko rahat liian aikaisin?

Heinolasta on lähtenyt huhtikuussa yli tuhannen nimen listan kanssa kantelu ja tutkimuspyyntö oikeuskanslerille. Haluamme selvittää, onko kysymys jopa suoranaisestä perustuslakia ja muita lakeja kohtaan tapahtuneesta rikkomuksesta. Vaadimme asiaan nopeaa korjausta.

Maassamme vallitsee aivan väärä käsitys sosiaalitoimeen kohdistuvasta valvonnasta. Lääninhallitukset eivät käytännössä valvo mitään, vaan sosiaalitoimet valvovat itse itseään. Vasta kun kansalaiset puuttuvat asiaan, toimii viranomainen. Siksi kansalaisten on nyt valvottava vanhustensa ja sairaidensa etuja. Tämän kansanliikkeen täytyy nyt saavuttaa koko maa. Annamme mielellämme neuvoja valitusten tekemiseen.

Markku Vuori
Ihminen tavattavissa ry

Tätä kirjoitusta saa julkaista, kopioida ja siteerata vapaasti. Toivomuksena on kuitenkin, että ainakin mainitaan nettiosoitteemme: ihminentavattavissa.net